

*До разової спеціалізованої вченої ради
Дніпровського державного університету
внутрішніх справ*

РЕЦЕНЗІЯ

**доктора юридичних наук, професора
ОПАЦЬКОГО Романа Миколайовича**

**на дисертаційне дослідження ВОЙТЮК Марини Петрівни
«Соціальний захист громадян, які перебувають на службі у Збройних
Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їхніх
сімей як найважливіша функція сучасної Української держави»,
подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі права за
спеціальністю 081 Право**

Актуальність теми дослідження. В умовах триваючої збройної агресії російської федерації проти нашої держави проблематика належного соціального захисту громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їх сімей, є вельми важливою. Недостатня увага з боку держави має своїм негативним наслідком не лише погіршення соціального забезпечення військовослужбовців та членів їх родин, а й може призвести до зниження боєздатності Збройних Сил України та інших військових формувань.

Відповідно до ч. 1 ст. 65 Конституції України захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України є юридичним обов'язком громадян України, що автоматично покладає на державу взаємний юридичний обов'язок із всебічного соціального захисту тих, хто зі зброєю в руках захищає суверенітет і територіальну цілісність держави.

Гносеологічна ситуація, що склалася в теорії функцій держави, свідчить з одного боку, про наявність значної кількості наукових праць, присвячених питанню соціального захисту громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їх сімей, а з іншого – про стрімку трансформацію безпекового середовища, що зумовила необхідність внесення змін до національного законодавства України,

в результаті чого виникли численні колізії та прогалини в означеній сфері законодавчого регулювання. Вказані дефекти законодавчого регулювання з необхідністю вимагають свого теоретичного осмислення й усунення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до §20 «Забезпечення прав ветеранів війни, зокрема осіб, які брали або беруть участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях», а також пп. 3 п. 2 §25 «Забезпечення прав осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, та членів їх сімей» Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 24 березня 2021 року №119/2021; Стратегії ветеранської політики на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024-2027 роках, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29 листопада 2024 року №1209-р.; Стратегії формування системи повернення з військової служби до цивільного життя на період до 2033 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31 грудня 2024 року №1350-р.; пп. 6 та пп. 7 п. 3.3.1. Пріоритетних (перспективних) напрямів, за якими здійснюються організація та проведення фундаментальних і прикладних наукових досліджень у галузі права Розділу 3 «Цільові вектори діяльності НАПрН України на 2026–2030 роки» Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2026–2030 роки, затвердженої постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 30 квітня 2026 року № 2-26 (стор. 18-19 дисертації).

Мета і завдання дисертаційного дослідження, а також його об'єкт та предмет визначені коректно (стор. 19-20 дисертації) та з урахуванням правильного співвідношення між ними (розв'язання дослідницьких завдань забезпечує досягнення мети дослідження, а предмет дослідження є одним із аспектів об'єкта дослідження, що відображений в назві теми дисертації).

Достовірність й обґрунтованість отриманих наукових результатів.

Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертації, базуються на джерельній базі, що включає в себе значний масив нормативно-правових актів, а також актуальні правові позиції Верховного Суду та Конституційного Суду України. Достовірність здобутих Мариною ВОЙТЮК результатів дослідження підтверджується використанням системи світоглядного, загальнонаукових та спеціальних методів пізнання. Зокрема, діалектичний метод дозволив авторці пізнати здійснювану державою функцію соціального захисту в її динаміці й обґрунтувати перехід від моделі «держави-арбітра» до концепту «держави-захисника».

Наукова новизна основних положень та висновків дисертації.

Рецензована наукова праця вирізняється високим рівнем теоретичного узагальнення матеріалу та містить низку результатів, що мають ознаки суттєвої наукової новизни:

1. Здійснено авторську періодизацію розвитку вітчизняної наукової думки про функцію соціального захисту військовослужбовців та членів їх сімей із виокремленням трьох періодів: 1) формування теоретичних основ доктрини функцій держави в ординарний період (1991–2014 рр.); 2) адаптації цієї теорії до умов локального збройного конфлікту (2014–2022 рр.); 3) розвиток доктрини функцій держави в умовах повномасштабної війни (з 24 лютого 2022 року – дотепер) (стор. 22, 57 дисертації).

2. Здобувачкою наукового ступеня збагачено існуючу у вітчизняній правничій науці класифікацію функцій держави новими підходами, в основу яких покладено критерії, що враховують умови сучасних екзистенційних викликів (стор. 22, 107-108, 110, 181 дисертації).

3. Удосконалено зміст окремих складників понятійно-категоріального апарату теорії функцій держави, свідченням чого є авторське визначення поняття «функції соціальної правової держави», а також переосмислення змісту комунікативної функції держави в умовах воєнного стану як важливого ресурсу національного супротиву та двостороннього інструменту консолідації суспільства (стор. 102-103, 181 дисертації).

4. Високим ступенем наукової аргументованості відзначаються сформульовані авторкою теоретичні положення щодо змісту функції соціального захисту громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей (стор. 112-122 дисертації).

5. На позитивну оцінку заслуговує пропозиція дисертантки щодо необхідності посилення гарантій соціального захисту для членів сімей зниклих безвісти та полонених Захисників і Захисниць як особливої категорії осіб, які потребують підвищеної уваги з боку Української держави (стор. 43,122, 142, 178 дисертації).

Теоретичне та практичне значення результатів дослідження Марини ВОЙТЮК підтверджується можливістю їх використання в науково-дослідній сфері, освітньому процесі, а також процесі правотворчості. Практична цінність дисертації полягає у її чіткій сервісно- та реформаторсько-орієнтованій спрямованості. Вагомими здобутками дисертантки є обґрунтовані та сформульовані нею пропозиції щодо необхідності внесення змін до чинного національного законодавства України, зокрема ч. 5 ст. 17 Конституції України та ст. 1-2 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» задля розширення суб'єктного складу та прирівнювання іноземців-добровольців до громадян України в частині надання соціальних пільг.

Аргументовані здобувачкою наукового ступеня вимоги щодо цифровізації (усунення паперових дублікатів документів за наявності даних у реєстрах «Оберіг» та електронної системи охорони здоров'я) (стор. 100, 183 дисертації) безпосередньо спрямовані на подолання системних бюрократичних бар'єрів у діяльності таких органів військового управління, як територіальні центри комплектування та соціальної підтримки.

Дисертація має логічну побудову і **в структурному плані** складається зі вступу, трьох взаємопов'язаних розділів, що охоплюють 7 підрозділів,

висновків, списку використаних джерел (255 найменувань) та додатків. Загальний обсяг дисертації складає 224 сторінки.

Повнота викладу положень дисертації в роботах опублікованих авторкою. Основні наукові результати повною мірою відображені в 11 публікаціях дисертантки, серед яких 4 статті, опубліковані у вітчизняних фахових наукових виданнях, а також 7 тез-доповідей, апробованих під час виступів на науково-практичних заходах різного рівня.

Дотримання академічної доброчесності. Дисертація Войтюк Марини Петрівни містить результати власних досліджень. Використання тез, ідей інших авторів супроводжується відповідними посиланнями в тексті дослідження, що дає підстави констатувати дотримання дисертанткою вимог академічної доброчесності.

Недоліки та ступінь їх впливу на дисертацію в цілому. Позитивно оцінюючи загальний високий рівень дисертаційного дослідження, вважаю за доцільне висловити деякі зауваження та побажання, що, здебільшого, носять дискусійний характер.

1. У підрозділі 1.2 «Методологія наукових досліджень функції соціального захисту громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їх сімей» дисертації здобувачка обґрунтувала вибір теоретичного інструментарію дослідження. Водночас, поза її увагою залишився концептуальний складник методології права, який мав би бути представлений положеннями теорії верховенства права. Переконалий, що реалізація конституційно визначеного принципу верховенства права в єдності та взаємодії з іншими засадами правової держави має забезпечити в тому числі й належний соціальний захист громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їх сімей.

2. При підготовці дисертаційного дослідження його авторка звернулася до зарубіжного досвіду соціального захисту військовослужбовців та членів їх сімей, свідченням чого є зміст підрозділу 3.1 «Зміст функції соціального

захисту громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей». Водночас, Марина ВОЙТЮК не приділила належної уваги набутому нашою державою досвіду з цього питання під час проведення АТО/ООС у 2014-2022 рр.

3. У підрозділі 3.3 «Організаційні форми здійснення функції соціального захисту громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей» наукової праці дисертантка акцентувала увагу на організаційних формах здійснення функції соціального захисту військовослужбовців та членів їх сімей державними інституціями, а також ролі органів місцевого самоврядування в цьому процесі. Водночас, питання взаємодії згаданих органів публічної влади, на мою думку, потребує більш детального висвітлення.

4. При підготовці кваліфікаційної праці здобувачкою наукового ступеня було використано значний масив доктринальних джерел, які здебільшого є творчим здобутком вітчизняних правників. Уважаю, що робота набула б більшої ваги, якби її авторка залучила до наукового пошуку праці і зарубіжних учених, присвячені досліджуваній проблематиці.

Вказані зауваження не зменшують вагомої наукової цінності роботи, а мають на меті стимулювання подальшої наукової дискусії.

Загальна оцінка дисертації та відповідність встановленим вимогам.

Дисертаційне дослідження на тему: «Соціальний захист громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей як найважливіша функція сучасної Української держави», підготовлене Войтюк М. П., є завершеною, самостійною та комплексною науковою працею, що містить нові науково обґрунтовані положення та практичні рекомендації, які мають важливе значення для сучасної правничої науки й юридичної практики.

За своєю актуальністю, рівнем теоретичного узагальнення, науковою новизною та практичною значущістю здобутих результатів, дисертація Войтюк Марини Петрівни відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора

філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, адже є завершеною працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що розв'язують конкретне наукове завдання, яке має істотне значення для галузі знань 08 Право спеціальності 081 Право, а її авторка - Войтюк Марина Петрівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі права 08 Право спеціальності 081 Право.

Рецензент –

**Т.в.о. завідувача кафедри
адміністративного права та процесу,
доктор юридичних наук, професор
підполковник поліції**

Роман ОПАЦЬКИЙ

Підпис Опацького Р.М. засвідчую:

**Проректор Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор,
Заслужений діяч науки і техніки України,
полковник поліції**

Олександр ЮНІН